

УДК 343.98

Євгенія Сергіївна ПОЧТОВА,

ад'юнкт кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ЗА НАЯВНОСТІ В ОДНОГО З УЧАСНИКІВ ВІЛ/СНІДУ АБО ЗАРАЗНОЇ ФОРМИ ТУБЕРКУЛЬОЗУ

Одночасний допит двох або більше раніше вже допитаних осіб характеризується певною складністю і трудомісткістю при його підготовці та проведенні.

Враховуючи поширеність та значущість для отримання доказової інформації під час досудового розслідування, одночасного допит був предметом досліджень багатьох вчених-криміналістів та процесуалістів. Зокрема, вагомий внесок у дослідження проблем проведення одночасного допиту внесли такі вчені-криміналісти та процесуалісти як М. В. Багрій, М. В. Бахарев, Р. С. Белкін, В. К. Весельський, Ю. В. Гаврилін, Є. Д. Лук'янчиков, В. М. Плетенець, М. В. Салтевський, С. М. Стахівський, О. Р. Ратінов, В. М. Тertiшник, Л. Д. Удалова, К. О. Чаплинський, В. Ю. Шепітько та інші.

Однак, не достатньо уваги було приділено тактиці проведення одночасного допиту за участі осіб, хворих на ВІЛ/СНІД та/або туберкульоз. Потребують більш детального висвітлення проблемні питання організаційно-тактичного забезпечення, зокрема і питання, що стосуються вирішення питання доцільності проведення одночасного допиту за наявності у одного з учасників ВІЛ/СНІДу або заразної форми туберкульозу.

Працівники поліції, як представники державної влади, відповідають перед людиною за свою діяльність та повинні не лише забезпечувати її безпеку від протиправних посягань, а й вживати заходів з уникнення ризиків зараження суспільно-небезпечними хворобами, зокрема, ВІЛ/СНІДом та туберкульозом.

Спірною є думка В. І. Галагана, стосовного того, що на відміну від допиту, порядок проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб викладений у частині 9 статті 224 КПК України досить детально. У цій процесуальній нормі унормовано, які саме дії, в якій послідовності мають бути проведені та у яких випадках від проведення цієї процесуальної дії слід відмовитися [1, с. 76]. Під час проведення досудового розслідування слідчий нерідко змушений працювати з особами, що законодавчо віднесені до груп підвищеного ризику зараження на ВІЛ/СНІД та туберкульоз. Зокрема вважаємо, що питання доцільності проведення одночасного допиту повинно вирішуватися з урахуванням принципу забезпечення безпеки учасників розслідування, особливо, якщо у однієї з осіб наявна заразна форма туберкульозу.

Враховуючи той факт, що за своїм зовнішнім вираженням одночасний допит являє комунікативний процес як мінімум трьох (з урахуванням слідчого), а деяких випадках і більшої кількості осіб, - зростає актуальність наукового дослідження питань необхідності та доцільності проведення одночасного допиту за умов, коли його учасником є особа, хвора на ВІЛ/СНІД та туберкульоз.

Приймаючи рішення про доцільність проведення одночасного допиту за участі особи, хворої на ВІЛ/СНІД або туберкульоз, слідчий має розглядати вказане питання у трьох площинах:

- 1) процесуальній – що полягає у дотриманні вимог Кримінального процесуального кодексу;
- 2) криміналістичній – можливість проведення слідчої (розшукової) дії у відповідності до розробок криміналістики;
- 3) конституційній - дотримання законних прав осіб, хворих на ВІЛ/СНІД та туберкульоз та уникнення ризику інфікування слідчого та інших учасників одночасного допиту під час проведення слідчої (розшукової) дії.

Визначення питання доцільності проведення одночасного допиту є особливо важливим організаційно-тактичним заходом на підготовчому етапі проведення слідчої (розшукової) дії.

Добре організований одночасний допит, як зазначає М. В. Салтевський, повинен проводитися активно, наступально, в максимально короткий проміжок часу, а керуючий вплив має бути спрямований на вирішення тактичних завдань [2, с.201].

Аналіз криміналістичних досліджень свідчить, що під час визначення доцільності проведення одночасного допиту слідчий, прокурор, вивчаючи матеріали кримінальних проваджень, встановлюють наявність істотних розбіжностей у показаннях раніше допитаних осіб. Якщо слідчий дійде до висновку, що вказані розбіжності дійсно є істотними для досудового розслідування та їх неможливо усунути за допомогою інших слідчих (розшукових) дій, то в такому випадку, приймає рішення про проведення одночасного допиту.

Наявність у одного з учасників ВІЛ/СНІД не є перешкодою для проведення одночасного допиту.

ВІЛ/СНІД не передається при спільному користуванні побутовими речами, посудом, роботі в одному приміщенні; у лазні та сауні; підчас поцілунків, обіймах та рукостисканні; при чханні та кашлі; через поручні, дверні ручки, столи, стільці; при укусах комарів чи інших комах. [3].

Тому, проведення одночасного допиту особи, що має статус ВІЛ або СНІД разом із здоровою особою є цілком можливим без ризику її інфікування.

Значно ретельнішого підходу у вирішенні питання доцільності проведення одночасного допиту потребують випадки наявності у одного з учасників заразного туберкульозу. Це в першу чергу пов'язане із шляхами передачі вказаного захворювання, зокрема: повітряно-крапельним шляхом (при кашлі, чханні, розмові хворого на туберкульоз разом з частками його харкотиння) та повітряно-пиловим (мокрота і слина осідають на предметах, висихають і перетворюються в інфікований пил).

Лише якісне та повноцінне застосування слідчим заходів інфекційного контролю: адміністративного (швидка ідентифікація хворого та його ізоляція від інших осіб); інженерного (обрання відповідно обладнаного місця, механічна вентиляція приміщення, ультрафіолетове опромінення, дезінфекція поверхонь тощо) та індивідуального (використання персональних респіраторів, гумових печаток тощо) може забезпечити безпеку слідчого та іншого учасника одночасного допиту від можливості захворіти. Тому вважаємо неприпустимим проведення одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб за таких умов, коли слідчий, в наслідок браку знань, часу або матеріально-технічного обладнання не може повноцінно забезпечити свою безпеку та безпеку інших учасників слідчої (розшукової) дії шляхом застосування заходів інфекційного контролю.

Таким, за необхідності проведення одночасного допиту за участю хворої на заразний туберкульоз особи та неможливості усунення істотних протиріч іншими слідчими (розшуковими) діями, то виходом у подібних ситуаціях, нам вбачається у проведенні одночасного допиту у режимі відеоконференції, або у спеціально обладнаному приміщенні, де повною мірою учасники будуть ізольовані один від одного, але зможуть один-одного чути та бачити (наприклад у приміщенні, що розділене склом та має різні входи).

Список бібліографічних посилань: 1. Галаган В. І. Проведення слідчих (розшукових) дій: процесуальні та криміналістичні аспекти. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1 (5). С. 73–79. 2. Салтевський М. В. Криміналістика : підручник : у 2 ч. Харків : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с. 3. Про ВІЛ/СНІД // Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України : сайт. URL: https://phc.org.ua/pages/for_patients/about-hiv-aids (дата звернення: 10.10.2018).

Одержано 12.10.2018

УДК 343.98

Владлена Олександрівна ПРИХОДЬКО,

викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4408-6948>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ МВС УКРАЇНИ

Питання про правові підстави використання криміналістичних обліків в ході розслідування кримінальних правопорушень є дуже важливим, оскільки має здійснюватися на законних підставах та у суворій відповідності до загальних засад кримінального провадження. В той же час, досконале правове забезпечення функціонування криміналістичних обліків, стає запорукою дотримання основних принципів інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів – законності, ефективності, безперервності та своєчасності забезпечення інформацією, а також захищеності інформації.

В результаті реформування системи Міністерства внутрішніх справ було створене нове профільне відомство – Національна поліція України (далі – НП), підрозділам якої, зокрема Департаменту інформаційно-аналітичної підтримки (далі – ДІАП), належить компетенція щодо адміністрування та забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем. Поряд із цим, не варто забувати й про Експертну службу та Департамент інформатизації МВС України, що стали відокремленими від структури НП України, але до їх основних завдань також належить забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем, обробка персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації тощо.

Нормативно-правове забезпечення діяльності новостворених підрозділів оновилося, а відповідні законодавчі нововведення відобразилися, безпосередньо, на правовому регулюванні криміналістичних обліків, що ними ведуться.

Правовими підставами створення та функціонування криміналістичних інформаційних систем МВС України та Національної поліції є відповідні положення законів України, постанов Кабінету Міністрів, а також відомчих й міжвідомчих наказів й інструкцій.

Загальні правові положення використання криміналістичних обліків у розслідуванні злочинів викладені у законах України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про Національну програму інформатизації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державну прикордонну службу України», передбачено право правоохоронних органів створювати та використовувати інформаційні системи для виконання покладених на них завдань.

Так, ст. 25 закону України «Про Національну поліцію» визначені повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень шляхом здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, безпосередньо. Поліції надано право: - формувати бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України; - користуватися базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади; - здійснювати інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу; - здійснювати інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями.

Більша частина криміналістичних обліків є прямо передбаченою законом України «Про Національну поліцію». А саме, стаття 26 Закону визначає перелік баз даних, які формуються поліцією з метою здійснення своїх повноважень. До їх числа належать бази даних (криміналістичні обліки) стосовно: 1) осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу; 2) кримінальних та адміністративних правопорушень, осіб, які їх учинили, руху